

Nr 62

Utlåtande i anledning av motioner angående föreskrifterna om sotning.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskottet hänvisade motioner, nr 673 i första kammaren av fru *Nilsson m.fl.* och 856 i andra kammaren av herr *Larsson i Borrby m.fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om översyn och revidering av statens brandinspektions exempel på sotningsfrister.»

Över motionerna har utskottet på sätt föreskrives i § 46 riksdagsordningen inhämtat utlåtande från statens brandinspektion. På begäran av utskottet har yttranden därjämte avgivits av Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Sveriges fastighetsägareförbund och Sveriges skorstensfejarmästares riksförbund.

Gällande bestämmelser m.m.

Nu gällande brandlagstiftning genomfördes år 1962 då 1944 års brandlag och brandstadga ersattes med en ny *brandlag* och en ny *brandstadga*, båda av den 30 mars 1962. Författningsbestämmelserna kompletteras genom lokala brandordningar, som antages av kommunernas fullmäktige och fastställs av länsstyrelsen, samt genom råd och anvisningar från statens brandinspektion. Brandförsvaret är, liksom tidigare, i fred en angelägenhet för de borgerliga primärkommunerna. Sotning, som är föreskriven till skydd mot brand, skall utföras genom yrkesutbildad person, en skorstensfejarmästare, som skall finnas för varje kommun.

Enligt 5 § brandlagen skall i kommun sotning verkställas »i enlighet med vad som föreskrives i brandstadgan». I 15 § 2 st brandstadgan har fastställts att bestämmelser skall intagas i brandordningen »om den tid, som må förflyta från en sotning till nästa». Denna tid skall för olika slag av eldstäder, förbränningsanordningar m.m. bestämmas med hänsyn till bränsleslag, eldningssätt m.m. Tiden får, med visst undantag, icke utsträckas längre än till två år.

Till kommunernas ledning vid uppgörandet av förslag till brandordningar

har statens brandinspektion utarbetat »Exempel på brandordningar» (statens brandinspektions meddelande 1963:3).

I fråga om sotningsfrister innehåller dessa anvisningar i 13 § följande.

Tiden från en sotning till nästa må icke utsträckas längre än här nedan sägs.

1. Fem veckor

a) för köksspis, ugn eller annan jämförlig eldstad jämte tillhörande rökkanal, såvida eldning äger rum i större omfattning än för enskilt hushålls behov, såsom i hotell, restaurang, bageri, charkuteri, rökeri, rosteri, snickeri och annan därmed jämförlig inrättning.

b) för värme-, varmvatten-, varmluft- och ångpanna jämte tillhörande rökkanal, såvida eldning sker med ved, torv, stenkol eller därmed ur sotbildningssynpunkt jämförlig olja eller annat bränsle. Vid avbrott i eldningen för säsongmässigt eldningsuppehåll utsträcker dock tiden från en sotning till nästa till tjugo veckor.

2. Tio veckor

a) för köksspis eller annan jämförlig eldstad, såvida eldning äger rum endast för enskilt hushålls behov, samt för annan kanalansluten förbränningsanordning jämte tillhörande rökkanal. Vid avbrott i eldningen för säsongmässigt eldningsuppehåll utsträcker dock tiden från en sotning till nästa till tjugo veckor,

b) för tvättpanna i bostadshus jämte tillhörande rökkanal, såvida tvättpannan är avsedd att användas av mer än fem hushåll,

c) för värme-, varmvatten-, varmluft- och ångpanna jämte tillhörande rökkanal, såvida eldning sker uteslutande med koks, antracit eller därmed ur sotbildningssynpunkt jämförlig olja eller annat bränsle. Vid avbrott i eldningen för säsongmässigt eldningsuppehåll utsträcker dock tiden från en sotning till nästa till tjugo veckor.

3. Tre månader

för imkanal hörande till större kök, t.ex. restaurangkök.

4. Ett år

a) för värme-, varmvatten- och ångpanna eller annan jämförlig eldstad jämte tillhörande rökkanal i större värmecentral, vilken står under kontinuerlig övervakning av kvalificerad driftsledare och vars skorsten(-ar) icke till någon del gränsar till andra utrymmen än sådana som ingår i värmecentralen,

b) för kakelugn, kamin, annan öppen spis än sådan som avses i punkt 5 b) samt övriga eldstäder (bl.a. Aga-spis), jämte tillhörande rökkanal,

c) för annan tvättpanna i bostadshus än sådan som avses i punkt 2 b) jämte tillhörande rökkanal,

d) för utsugningskanal från bageriugn, tvättinrättning och liknande anläggning.

5. *Två år*

- a) för andra imkanaler än sådana som avses i punkt 3,
- b) för öppen spis eller annan eldstad jämte tillhörande rökkanal i utrymme, som normalt uppvärms av annan uppvärmningsanordning,
- c) för eldstad jämte tillhörande rökkanal i fritidshus och därmed jämförliga byggnader, vilka icke användes som stadigvarande bostad.

I 14 § 1 mom. innehåller anvisningarna att ny sotning icke behöver utföras om eldning inte har skett efter senaste sotning.

I en anmärkning till anvisningarna i 13 § framhålles att ett omedelbart genomförande av den rekommenderade ordningen, som syftar till likformighet mellan sotningsfristerna såväl inom tätort och glesbygd som inom kommuner, i vissa fall skulle för glesbebyggelse inom vissa kommuner medföra en väsentlig förkortning av tidigare tillämpade sotningsfrister. Den eftersträlvade likformigheten kommunerna emellan borde därför kunna genomföras *etappvis*. *Tillsvidare* borde i enlighet härmed beträffande åsyftad glesbebyggelse en mindre förkortning av sotningsfristerna än den som skulle följa av omedelbar övergång till de i exemplet angivna fristerna kunna accepteras. Sålunda borde femveckorsfristen i dessa fall övergångsvis kunna utsträckas till åtta veckor och tioveckorsfristen till sexton veckor. Längre frister än de som *faktiskt* tillämpats före anvisningarnas tillkomst borde icke i något fall komma ifråga.

Här må slutligen anmärkas att enligt 37 § brandstadgan förslag till brandordning skulle med iakttagande av stadgans föreskrifter ha upprättats och underställts länsstyrelsens prövning senast den 1 januari 1965.

1962 års lagstiftning

1962 års brandlagstiftning grundades på ett betänkande av 1954 års *brandlagsrevision* (SOU 1960:34). I betänkandet redovisades ett flertal tidigare företagna utredningar om att förekommande frister till stor del grundades på erfarenhetsmässiga bedömanden beträffande olika typer av bebyggelse, eldstäder och bränsle samt att erfarenheten på detta område vid skilda tillfällen åberopats som skäl för än den ena, än den andra sotningsfristen. Också utomlands grundas sotningsfristerna främst på erfarenhet och tradition. Brandlagsrevisionen hade därför undersökt möjligheten att företaga en tekniskt-vetenskaplig och statistisk undersökning av de faktorer, som påverkar sotningsbehovet men funnit att en sådan skulle bli synnerligen omfattande, tidsödande och dyrbar samt att det är ytterst osäkert om den skulle leda till användbara resultat. Det förhåller sig nämligen så att ett stort antal varierande faktorer inverkar på sotbildning och därav föranledd brandfara. Brandlagsrevisionen nödgades därför konstatera, att något ytterligare vetenskapligt underlag för bestämning av de sotnings-

frister som erfordras från brandförvarssynpunkt icke syntes kunna erhållas.

Att brandorsakerna eldstäder och uppvärmningsanordningar enligt brandorsaksstatistiken svarade för omkring en tredjedel av alla bränder och för en fjärdedel av utbetalade brandförsäkringsersättningar visade enligt brandlagsrevisionen att sotningen är en viktig angelägenhet i det förebyggande brandförsvaret. Även om man på lång sikt hade att emotse väsentliga förändringar i samband med övergång till fjärrvärmeanläggningar och till atombränsle, syntes man för de närmaste decennierna böra räkna med ett sotningsbehov för brandförvarsändamål av i stort sett dåvarande omfattning.

Frågan om sotningsbehov och sotningsfrister har enligt brandlagsrevisionen två sidor. Den ena avser sotbildningen, som beror av bränsleslag, eldstäders och rökkanalers ändamål och beskaffenhet samt eldnings sätt och eldningsintensitet. Brandlagsrevisionen lämnar en ingående redogörelse för hur dessa faktorer bör påverka sotningsfristerna och upplyser i samband därmed, att statistiska undersökningar i stort sett visar, att brandskador, som äger samband med eldstäder och uppvärmning, är mer beroende av årstiden och temperaturen än andra brandskador. Tillräckliga skäl att föreskriva kortare sotningsfrister i kallare delar av landet än i övriga delar kan å andra sidan knappast statistiskt påvisas. En annan sak är att eldningssäsongens varierande längd i skilda delar av landet kan medföra behov av ett större antal sotningar per år i f.ö. likartade sotningsobjekt i de kallare landsdelarna.

Sotningsfristernas andra sidan sammanhänger enligt brandlagsrevisionen med att sotbildningen icke är beroende av huruvida den eldstadsförsedda byggnaden är belägen i tätort eller på landsbygden. Risken för att sotet antändes och skadar byggnaden är icke mindre på landsbygden än i stad eller annan tätort. Där frånvaron av byggnadsbestämmelser och nybyggnadskontroll medfört sämre eldstads- och skorstensbestånd, är snarare motsatsen fallet. När det gäller den av sotbildning föranledda brandrisken i den enskilda byggnad, om vars sotning fråga är, synes därför skäl ej föreligga för annan sotningsfrist på landsbygden än i tätorter. Sotningsbehovet kan emellertid bedömas med hänsyn till faran för en skorstensbrands spridning till angränsande bebyggelse. Denna fara är, framhåller brandlagsrevisionen vidare, avsevärt större i tätorter, vilket är grunden till de skilda sotningsfristerna för eljest likartade sotningsobjekt i stadssamhällen och på landsbygden. Där större värden finns att skydda anses strängare bestämmelser motiverade. Förekomsten av en brandkår, som snabbt kan komma tillstådes, minskar å andra sidan farorna vid en skorstensbrand i tätorterna, medan däremot på landsbygden de längre avstånden och utryckningstiderna motiverar ett omsorgsfullare förebyggande brandförvar,

i vilket sotningen är ett betydelsefullt led.

Brandlagsrevisionen fann de nu berörda förhållandena i princip böra leda till att samma sotningsfrister skulle tillämpas för tätorter och landsbygd. Maximifristen borde därvid, i enlighet med vad som tidigare gällt för de förra, bestämmas till två år, med undantagsmöjligheter för särskilda fall. Brandlagsrevisionen fann sig emellertid icke i stånd att lämna några på kännedom om sotbildningen grundade detaljerade allmängiltiga anvisningar om sotningsfristernas längd vid olika betingelser. Något utredningsmaterial, som från *sotbildningssynpunkt* motiverade rekommendationer om avsevärt ändrade sotningsfrister, förelåg icke. Det fick därför liksom tidigare överlåtas på kommunerna att lokalt, i brandordningen, bestämma erforderliga sotningsfrister med ledning av centralt utarbetade anvisningar.

Emellertid kunde enligt brandlagsrevisionen särskilda skäl föreligga såväl för frångående i visst fall av den bestämda fristen som för medgivande av längre frist än två år. Sotbildningen och därav föranledd brandfara kunde i enskilda fall påverkas av orsaker som ej låter sig allmänt anges i brandordning. I dylika fall kunde det enligt brandlagsrevisionen finnas anledning att förkorta eller förlänga fristen. Sålunda kunde i sportstugor, sommarstugor och annan bebyggelse, som huvudsakligen användes under den varma årstiden stundom utan fara förlängas utöver två år.

I *propositionen* med förslag till brandlag och brandstadga m.m. (prop. 1962:12) konstaterade *föredragande departementschefen* (s. 89) att sotningsfristernas längd utgjorde en sedan gammalt svår och omstridd fråga. Brandlagsrevisionens undersökningar gav enligt departementschefen vid handen att något utredningsmaterial, som motiverade från sotbildningssynpunkt avsevärt ändrade sotningsfrister icke stod till buds samt att en särskild vetenskaplig undersökning i detta ämne av olika skäl sannolikt icke skulle leda till användbara resultat.

Med hänsyn till vad som därvidlag förekommit ansåg departementschefen att en allmän översyn av sotningsfristerna borde verkställas av statens brandinspektion. Departementschefen anslöt sig till brandlagsrevisionens av remissinstanserna biträdda förslag att sotningsfristerna i princip borde vara lika långa för en viss anläggning, oavsett om denna var belägen i tätort eller glesbebyggelse. Han ansåg också viktigt att sotningsfristerna bedömdes enbart från synpunkten av det sotningsbehov för brandskyddsändamål, som föreligger under eldningssäsongen. I den mån icke de särskilda anläggningarnas skick och eldningssätt föranledde annat borde likformighet mellan kommunernas sotningsfrister eftersträvas.

I likhet med brandlagsrevisionen fann departementschefen ej anledning frånga tidigare lagstiftnings ståndpunkt att sotningsfristerna icke lämpligen kunde intagas i brandstadgan. En bestämmelse om maximifrist bor-

de dock alltjämt ingå i stadgan. Med hänsyn till sotningsfristernas ekonomiska betydelse inte bara för kommunerna utan även för allmänheten, som har att bekosta sotningen, samt för skorstensfejerirörelserna och indelningen i sotningsdistrikt ansåg departementschefen lämpligt att fristerna som hittills bestämdes i brandordningarna. Den önskvärda likformigheten kunde därvid tillgodoses genom att efter den förut nämnda översynen rekommendationer om sotningsfrister infördes i de exempel på brandordningar, som avsågs bli utarbetade av statens brandinspektion.

Motionerna

I motionerna framhålles att antalet årliga sotningsförrättningar avsevärt ökas i tillämpningsföreskrifterna till 1962 års brandlagstiftning. Bärande skäl härför saknas enligt motionärerna, som också åberopar att regeln att den enskilde medborgaren icke skall behöva tåla onödigt tvång är inskriven i 1 § i gällande brandstadga. Motionärerna redogör för vissa uttalanden under förarbetena till bestämmelserna och nämner därvid att de båda skånska länsstyrelserna redan då det centralt utarbetade förslaget till exempel på sotningsfrister översändes för yttrande anförde betänkligheter mot detsamma och föreslog att de sotningsfrister, som då gällde på Skånes landsbygd, åtminstone upptogs som alternativ. Kommunernas representanter, som grundat sin uppfattning på mångårig erfarenhet, reagerade enligt motionärerna skarpt mot brandinspektionens exempel och framför allt mot den avsevärda ökningen av antalet sotningsförrättningar av eldstäder med oljeeldning. Beträffande dessa eldstäder hade 117 av landskapets dåvarande 127 kommuner i gällande brandordningar en tidsfrist av 6 månader, alltså sotning två gånger årligen, vilket inte vållat någon som helst olägenhet ur brandskyddssynpunkt. Som jämförelse nämner motionärerna att brandinspektionens exempel för dessa objekt anvisar 4 sotningsförrättningar per år (dock 5 vart 5:e år) om säsongmässigt eldningsuppehåll förekommer, eljest 5 gånger per år (6 gånger vart 5:e år).

Följden har enligt motionärerna blivit att 57 kommuner i Kristianstads län och 58 i Malmöhus län icke ansett sig i allt kunna följa exemplets bestämmelser vid antagandet av sotningsföreskrifter. Länsstyrelserna i de båda skånelänen har vid prövningen av de kommunala besluten icke kunnat finna att styrkt behov förelegat av exemplets avsevärt ökade antal årliga sotningsförrättningar. Brandordningar har fastställts, vilka sedan på inrådan av skorstensfejarmästarnas förbund överklagats av vederbörande skorstensfejarmästare. Kungl. Maj:t har behandlat en del av de överklagade brandordningarna. I motiveringarna för besluten heter det bl.a., att vad som förekommit icke utgör tillräcklig anledning att i förevarande hänseende bestämma en längre frist än som rekommenderats av brandinspektionen.

Brandlagstiftningen är enligt motionärernas uppfattning en s.k. ramlagstiftning, varför det ligger i sakens natur att kommunerna icke i alla delar behöver följa brandinspektionens exempel. Avvikelser bör, slutar motionärerna, vara tillåtna på grund av lokala förhållanden och tidigare erfarenhet, blott ej brandsäkerheten sätts i fara.

Remissyttrandena

Stadsförbundet och kommunförbundet, vilka avgett gemensamt yttrande, samt *Sveriges Fastighetsägareförbund* tillstyrker bifall till motionerna. *Statens brandinspektion* tillstyrker att en utredning genomförs i fråga om sotningsfristernas längd och därmed sammanhängande frågor. *Sveriges skorstensfejarmästers riksförbund* avstyrker bifall till motionerna.

Statens brandinspektion lämnar efter en redogörelse för vissa författningsbestämmelser och uttalanden under lagstiftningens förarbeten följande uppgifter om sotningsfristerna i de olika kommunerna.

Brandordningar enligt 1962 års brandlagstiftning har ännu icke antagits av samtliga kommuner. I första hand gäller detta de båda skånelänen. För 900 kommuner — den 1 januari 1967 — torde i runt tal alltjämt återstå ett 80-tal (den allra största delen i Kristianstads och särskilt i Malmöhus län). För de övriga dvs drygt 800 kommuner, har det ojämförligt flesta antalet kommuner godtagit fem respektive tio veckors sotningsfrist.

I följande län tillämpas sålunda i alla kommuner dessa frister, nämligen B, C, D, E, G, H, I, K, S, T, U, W, X, AC och BD. I några län — F, N, O, P, R, Y, Z, — förekommer åtta resp sexton veckor eller i ett litet antal fall någon »variant» därav. Sammanlagt torde det röra sig om 70 à 80 kommuner. Åtskilliga av dessa har följt brandinspektionens ovan angivna riktlinjer om övergångsvisa regler för glesbygden. Andra kommuner åter har icke beslutat någonting om »övergångsvis» och andra, slutligen, har varken bestämt någon övergångstid eller gjort någon begränsning i avseende på bebyggelsens karaktär (typen glesbebyggelse).

Inom de båda skånelänen har föreslagits sotningsfrister, som i väsentlig grad avviker från brandinspektionens exempel. Kungl. Maj:t har i flera fall i anledning av anförda besvär från såväl kommuner i nu nämnda län som kommuner i andra län, t ex Hallands och Västerbottens, fastställt de frister som enligt vad här ovan sagts rekommenderats i exemplen.

Brandinspektionen framhåller vidare att de enhetliga sotningsfristerna bygger på mångårig erfarenhet och att utkastet till brandinspektionens exempel på brandordning vilka enligt departementschefens direktiv skulle utarbetas i samråd med Svenska stadsförbundet och dåvarande Svenska landskommunernas förbund, blev föremål för ett omfattande remissförfarande. Icke mindre än ett 80-tal myndigheter, organisationer m.fl. som kunde tänkas ha anknytning till de aktuella problemen, erhöll tillfälle yttra sig. Härefter utsändes de ifrågakvarande exemplen i god tid, innan arbetet med

uppgörande av förslag till brandordning inom de olika kommunerna påbörjades.

Brandinspektionen finner sig icke ha någon som helst anledning att ställa sig avvisande till motionärernas förslag om översyn och revidering av brandinspektionens »Exempel på sotningsfrister». Å andra sidan är det, anför brandinspektionen, förenat med avsevärda svårigheter att få till stånd från brandförsvarssynpunkt motiverade sotningsfrister. Något skäl att utan vidare utredning ändra brandinspektionens av ett stort antal sakkunniga instanser tillstyrkta förslag föreligger enligt brandinspektionens mening inte. Under återopande av vad sålunda anförts tillstyrker brandinspektionen att en utredning genomförs i fråga om sotningsfristernas längd och därmed sammanhängande frågor. Först efter att en sådan utredning företagits bör enligt brandinspektionens mening den av motionärerna föreslagna översynen och revideringen av statens brandinspektions exempel på sotningsfrister verkställas.

Sveriges skorstensfejarmästares riksförbund belyser innebörden av de av brandinspektionen rekommenderade sotningsfristerna på i huvudsak följande sätt.

Förut tillämpade sotningsfrister rekommenderades genom normalbrandordningar och var olika långa för tätorter och landsbygd. För städer, köpingar och municipalsamhällen rekommenderades sotningsfrister, som beträffande huvudobjektet värmepannor motsvarar de sotningsfrister som nu rekommenderas i statens brandinspektions exempel på brandordningar. För ett betydande antal städer gällde dock kortare sotningsfrister än vad som rekommenderades. Som exempel kan anges Göteborg, som för vissa objekt hade sotningsfristen en månad i stället för tre månader. För landsbygden rekommenderades längre frister än för städerna, exempelvis sex månader såsom anges i motionerna innebärande sotning två gånger årligen. För många landskommuner antogs dock under årens lopp frivilligt och på grund av erfarenhet kortare sotningsfrister.

De av brandinspektionen i exempel på brandordningar rekommenderade sotningsfristerna, vilka uteslutande tar hänsyn till behovet av sotning från brandförvarsskäl, ansluter sig i huvudsak till de i normalbrandordningen för städer m.m. tidigare rekommenderade fristerna. Sotningsfristen fem veckor i stället för förut gällande en månad innebär dock att antalet årliga sotningstillfällen för hithörande objekt minskar från normalt åtta till sju. Sotningsfristen tio veckor jämte, med exempel efter tidigare brandordning för Stockholm, föreskriven längre frist under sommarårstiden innebär oförändrat fyra sotningstillfällen per år. För vissa öppna spisar, lokaledstäder i fritidshus och för imkanaler har fristen för landet i sin helhet förlängts från ett till två år. Av det föregående framgår emellertid också att för ett betydande antal städer för vilka gällde kortare frister än vad som rekommenderades innebär brandordningsexemplet även i andra avseenden förlängda frister.

För landskommunerna i allmänhet innebär brandordningsexemplet kortare frister för exempelvis värmepannor som eldas med tunn eldningsloja, vilket

objekt omnämnes i motionerna. Friständringen för dessa objekt medför en övergång från två eller tre sotningstillfällen per år till fyra. Vid remissbehandlingen av brandordningsexemplet uttalades bl.a. från de båda länsstyrelserna i Skåne betänkligheter mot detsamma. Dessa betänkligheter gav anledning till införande i brandordningsexemplet av möjlighet till längre frister för glesbebyggelsen, exempelvis för omnämnda objekt sexton veckor motsvarande tre sotningstillfällen per år. De längre fristerna är avsedda att användas som en övergångsform. Någon övergångstid har dock ej angivits, utan erforderliga ändringar till enhetliga frister förutsattes ske i samband med ändringar i kommunindelningen, då ny brandordning aktualiseras.

I den sammanjämkning av förut tillämpade sotningsfrister till anbefallda enhetliga frister som nu sålunda har företagits skall beaktas, att tidigare har frister motsvarande i branordningsexemplet rekommenderade eller i flera fall kortare frister gällt i städer och jämförbara samhällen, dvs. för objekt i byggnader i vilka mer än 70 % av landets befolkning bor eller vistas.

Härefter framhåller riksförbundet att motionerna tillkommit för att man i Skånes landskommuner inte anser det vara befogat att införa de enhetliga sotningsfristerna fem och tio veckor enligt brandordningsexemplet. Det har inte för något fall diskuterats om de längre sotningsfristerna åtta respektive sexton veckor skulle införas för glesbebyggelsen. Denna lösning har tillämpats i många landskommuner i landet i övrigt. För det vanligast förekommande objektet — värmepanna, som eldas med tunn eldningsloja — innebär som förut nämnts sotningsfristen tio veckor normalt fyra sotningstillfällen årligen och sotningsfristen sexton veckor tre sotningstillfällen. I av kommunerna antagna men av Kungl. Maj:t underkända brandordningar har för dessa objekt angivits sotningsfristen tre månader jämte förlängd frist under sommarårstiden enligt mönster av brandordningsexemplet. Detta innebär tre sotningstillfällen årligen. Meningsmotsättningarna gäller reellt sålunda tre eller fyra sotningstillfällen årligen i tätbebyggelsen.

Riksförbundet understryker också under åberopande av brandlagsrevisionens betänkande att något tekniskt-vetenskapligt underlag för bestämmande av sotningsfrister ej kan erhållas och anser att från brandförsvarsynpunkt erforderliga sotningsfrister liksom hittills får bestämmas efter erfarenhet.

Förbundet finner ingen anledning att det redan nu, innan någon erfarenhet av de endast några år gamla sotningsfristerna vunnits, föranstalts om en översyn och revidering av desamma. Förbundet anser det i stället lämpligare att landskommunerna i Skåne anvisas att utnyttja möjligheten att föreskriva de längre sotningsfristerna för landsbygden.

För att så långt som möjligt överbrygga meningsmotsättningarna kan enligt förbundet anvisningen om att de längre fristerna skall utgöra en övergångsform bero, varigenom även erfarenhet kan vinnas för framtida

bedömning av tillämpningen av två fristområden. Vidare kan gränsdragningen mellan fristområdena modifieras. För närvarande gäller att de kortare fristerna skall tillämpas för tätbebyggelse och de längre för glesbebyggelse. Definitionerna för tät- och glesbebyggelse har knutits till dessa begrepp enligt 6 § byggnadslagen (SFS 1947:385). I den praktiska tillämpningen förstås med tätbebyggelse område med stadsplan eller byggnadsplan. En övergång bör kunna diskuteras till gränsdragning mellan fristområdena enligt begreppen tätort och glesbygd och med den definition för begreppet tätort som användes i folk- och bostadsräkningen. Dylik ändring torde såvitt kan bedömas medföra en icke oväsentlig utvidgning av tillämpningsområdet för de längre fristerna. Med tätort avses härvid ort med minst 200 invånare. Enligt senaste bostadsräkningen (1965) skulle denna indelning medföra att för landskommunerna i Kristianstads län skulle byggnader innehållande 50,2 % av totala lägenhetsantalet hänföras till området med längre frister. Motsvarande siffra för Malmöhus län är 52,5 %.

Angivna ändringar av tillämpningen av brandordningsexemplet kan enligt riksförbundet utfärdas av statens brandinspektion, som det tillkommer att i råd och anvisningar komplettera brandlagstiftningen.

På anförda skäl avstyrker förbundet bifall till motionerna.

Kommunförbunden framhåller att sotningsfristerna får grundas på erfarenhetsmässiga bedömanden eftersom någon speciell utredning ej gjorts. Detta erfarenhetsmässiga bedömande har skett centralt och hänsyn har sedan ej tagits till de erfarenheter de enskilda kommunerna kan ha haft av längre frister än de av brandinspektionen rekommenderade. Erfarenheterna från bl.a. kommunerna i Skåne visar exempelvis, att längre frister ej inneburit en belastning ur brandskyddssynpunkt.

Förbunden anser att det numera borde vara möjligt att vid exempelvis statens provningsanstalt utreda sambandet mellan bränsleslag — eldningsfrekvens — sotbildning — brandfara. Härigenom skulle bestämmelser om sotningsfrister kunna grundas på ett vetenskapligt underlag.

Fastighetsägareförbundet grundar sitt tillstyrkande av motionerna på att det av de yttranden, som förbundet inhämtat från sina lokalföreningar, framgår att dessa i allt väsentligt delar motionärernas uppfattning.

Utskottet

Enligt gällande brandlagstiftning som genomfördes år 1962 skall bestämmelser om tiden från en sotning till nästa upptagas i lokala brandordningar, som antages av kommunernas fullmäktige och fastställs av länsstyrelsen. Statens brandinspektion har utarbetat anvisningar till ledning för kommunerna vid upprättande av förslag till brandordningar. Anvis-

ningarna innehåller detaljerade förslag i fråga om sotningsfrister. Den rekommenderade ordningen syftar till likformighet mellan sotningsfristerna såväl inom tätort och glesbygd som inom olika kommuner. I anvisningarna har exempelvis föreslagits att tiden från en sotning till nästa inte må utsträckas längre än tio veckor för eldstäder med oljeeldning, om eldning äger rum endast för enskilt hushålls behov. I vissa kommuner, särskilt inom de båda Skåne-länen, har emellertid brandordningar fastställts, som föreskriver avsevärt längre sotningsfrister än vad som förordats i anvisningarna. Då beslut härom genom besvär dragits inför Kungl. Maj:ts prövning har emellertid de kortare fristerna i anvisningarna fastställts.

Motionärerna hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om översyn och revidering av statens brandinspektions exempel på sotningsfrister. Till stöd för sin hemställan åberopar motionärerna att bärande skäl saknas för den avsevärda ökning av antalet årliga sotningsförrättningar som brandinspektionernas tillämpningsföreskrifter innebär. Motionärerna framhåller särskilt ökningen av antalet sotningsförrättningar av eldstäder med oljeeldning samt anför att i de brandordningar som tidigare gällde i flertalet av Skånes kommuner föreskrevs en tidsfrist av sex månader, alltså sotning två gånger om året. Denna tidsfrist vållade enligt motionärerna inte någon som helst olägenhet ur brandskyddssynpunkt. Som jämförelse påpekar motionärerna att brandinspektionens exempel för dessa eldstäder anvisar fyra sotningsförrättningar per år om säsongmässigt eldningsuppehåll förekommer, eljest fem gånger per år.

Av de remissorgan som yttrat sig över motionerna har endast skorstensfejarmästarnas riksförbund avstyrkt bifall till dessa. Övriga remissorgan är positiva till innehållet i motionerna.

Förarbetena till 1962 års brandlagstiftning ger vid handen att det då saknades tekniskt-vetenskapliga eller statistiska undersökningar av de faktorer som påverkar sotningsbehovet. Departementschefen uttalade också att en särskild vetenskaplig undersökning i detta ämne av olika skäl sannolikt inte skulle leda till användbara resultat.

Utskottet vill emellertid framhålla att åtskilliga år gått sedan brandlagsrevisionen avgav sitt betänkande. Det är därför inte osannolikt att den tekniska utvecklingen på detta område nått så långt att det numera är möjligt att utreda sambandet mellan bränsleslag — eldningsfrekvens — sotbildning — brandfara. Enligt utskottets mening är det bl. a. från kostnadsynpunkt angeläget att bestämmelser om sotningsfrister så långt som möjligt grundas på ett tillförlitligt underlag. Utskottet förordar därför — i anslutning till brandinspektionens yttrande — att en utredning genomförs i fråga om sotningsfristernas betydelse i brandskyddshänseende och därmed sammanhängande frågor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att när-

mare avgöra formerna för en sådan utredning. Sedan denna slutförts får frågan i belysning av undersökningsresultatet tas under nytt övervägande.

Vad utskottet anfört torde böra ges Kungl. Maj:t till känna.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa

A. att riksdagen i anledning av motionerna I: 673 och II: 856 i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört; samt

B. att motionerna i övrigt icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 oktober 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Knut Johansson (s)*, Ebbe Ohlsson (h), Nils-Eric Gustafsson (cp), Erik Jansson (s), Åkeson (fp), Hansson (s) och fru Landberg (s);

från andra kammaren: herrar Levin (s), fru Torbrink (s)*, herrar Hedin (h)*, Persson i Tandö (s), Larsson i Borrby (cp) och Åberg (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.